

บทที่ 9 การเลี้ยงสัตว์

รศ.วันทนี ศรีรัฐ

1. วัตถุประสงค์

เมื่อนักศึกษาเรียนจบบทนี้แล้วสามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. อธิบายเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์โดยทั่วไปของประเทศได้
2. จำแนกประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้จากการเลี้ยงสัตว์ได้
3. ระบุประเภทของสัตว์เลี้ยงที่สำคัญพร้อมแหล่งที่มีการเลี้ยงสัตว์เหล่านั้นได้
4. สรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพการส่งออกและนำเข้าสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ได้
5. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคของการเลี้ยงสัตว์และแนวทางในการแก้ไขได้

2. ลักษณะการเลี้ยงสัตว์โดยทั่วไป

การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกษตรกรไทยทำควบคู่กันมาตลอด โดยมีการปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ตลอดจนพืชไร่และผักต่าง ๆ ผลพลอยได้จากพืช เช่น รำ ปลายข้าว ฟางข้าว จะนำมาใช้เลี้ยงสัตว์ แต่จุดประสงค์หลักที่แท้จริงในการเลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่เพื่อต้องการใช้แรงงานและจะขายสัตว์เมื่อสัตว์เหล่านั้นมีอายุมากเกินไปหรือมีความจำเป็นต้องใช้เงิน และเกษตรกรอาจใช้วิธีซื้อมาทดแทนหรือทำการผสมพันธุ์ให้ได้ลูกสัตว์มาเลี้ยงเพื่อนำมาใช้งานต่อไป ซึ่งเกษตรกรก็มีโอกาสที่จะมีรายได้จากการขายลูกสัตว์ที่เกินความต้องการ อาจเลี้ยงต่อไปจนโตเต็มที่แล้วขายไปเป็นสัตว์ใช้งานหรือขายเข้าโรงฆ่าสัตว์ขึ้นอยู่กับลักษณะของสัตว์ในขณะนั้น

สำหรับการเลี้ยงสัตว์ใหญ่ เช่น โค กระบือ ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงแบบพอยังชีพ การปรับปรุงด้านพันธุ์สัตว์หรืออาหารสัตว์จึงมีไม่มากนัก ผลผลิตสัตว์จึงมีน้อยแทบไม่มีเหลือส่งออก ส่วนการเลี้ยงในเชิงอุตสาหกรรมจะเป็นการเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็กคือ ไก่เนื้อ และ

สุกรเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันจะเลี้ยงในฟาร์มขนาดใหญ่อย่างครบวงจร มีการนำความรู้ใหม่ ๆ จากต่างประเทศเข้ามาดำเนินการทั้งในแง่พันธุ์สัตว์ การให้อาหาร การป้องกันและกำจัดโรค และได้มีการนำผลิตภัณฑ์บางส่วนส่งออกจำหน่ายต่างประเทศ แต่มูลค่าส่งออกก็ยังไม่สามารถเทียบเท่ากับมูลค่าพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ ได้

3. ประโยชน์ของการเลี้ยงสัตว์

สัตว์ที่เลี้ยงภายในประเทศ พอจะแยกประโยชน์ที่ได้รับดังต่อไปนี้คือ

3.1 เพื่อใช้งานหรือใช้เป็นพาหนะ โคและกระบือเป็นสัตว์ที่เลี้ยงไว้ใช้งานที่สำคัญที่สุดโดยเฉพาะใช้ในการทำนา ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทย ประโยชน์รองลงมาคือเลี้ยงไว้เพื่อใช้เป็นพาหนะลากเกวียนขนสัมภาระและในที่สุดเมื่อมีอายุมากหมดความแข็งแรงใช้งานไม่ได้แล้วก็นำมาฆ่าเอาเนื้อรับประทาน หรือขายให้พ่อค้าเพื่อนำไปฆ่าที่โรงฆ่าสัตว์ต่อไป นอกจากโคและกระบือแล้ว ช้าง ม้า ลาและล่อเป็นสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งานโดยเฉพาะอีกพวกหนึ่งด้วย ช้างเลี้ยงไว้ลากซุงในกิจการป่าไม้ ส่วนม้า ลาและล่อ นิยมใช้เป็นพาหนะในที่ทุรกันดาร แถบภูเขาในภาคเหนือและภาคตะวันตก

3.2 เพื่อใช้เนื้อเป็นอาหาร สุกรเป็นสัตว์ที่เลี้ยงเพื่อใช้เนื้อบริโภคโดยตรง เนื้อสุกรเป็นที่นิยมรับประทานและซื้อขายกันมาก สุกรที่มีชีวิตและเนื้อสุกรบางส่วนยังส่งเป็นสินค้าออกไปต่างประเทศโดยเฉพาะส่งไปฮ่องกง แต่ส่วนใหญ่แล้วใช้บริโภคภายในประเทศแทบทั้งสิ้น โคและกระบือเป็นสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งานในไร่นาที่มีผลพลอยได้ นำเนื้อมาเป็นอาหาร และเป็นเนื้อสัตว์ที่ได้รับความนิยมกว้างขวางในหมู่มุสลิมชาวไทยทั่วไป

เปิดไก่และห่าน เป็นสัตว์ปีกที่เลี้ยงเพื่อบริโภคกันทั่ว ๆ ไปในทุกภาค นอกจากจะใช้เนื้อแล้วยังมีผลิตภัณฑ์ไข่ใช้บริโภค ขนใช้ทำเบาะและมูลทำปุ๋ยสด

แกะและแพะ เป็นสัตว์เลี้ยงอีกพวกหนึ่งที่นิยมเลี้ยงเพื่อใช้เนื้อเป็นอาหาร โดยเฉพาะในหมู่ชาวไทยอิสลามจะนิยมเลี้ยงสัตว์ชนิดนี้มาก

3.3 เพื่อส่งเป็นสินค้าออก มูลค่าการส่งสัตว์และผลิตภัณฑ์สัตว์ออกจำหน่ายต่างประเทศแม้ไม่มากนัก แต่ก็ทำประโยชน์ให้ประเทศได้ไม่น้อย สุกรและไก่โดยเฉพาะเนื้อไก่แช่แข็งมีตลาดรองรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ โค กระบือรวมทั้งผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ เช่น หนังสัตว์ ขนเปิดไก่ ไข่เปิดไก่ จัดเป็นผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ส่งออกที่สำคัญอีกด้วย

3.4 เพื่ออุตสาหกรรม อุตสาหกรรมจากสัตว์เลี้ยงที่สำคัญคือ การทำนมและเนยจากโคนม แต่เดิมนั้นชาวอินเดียทำเป็นอุตสาหกรรมภายในครอบครัวส่งขายในย่านบ้านใกล้เรือนเคียง ปัจจุบันมีผู้สนใจจัดตั้งฟาร์มโคนมและโคนเนื้อเพื่อเป็นอุตสาหกรรมโดยตรง

4. ชนิดและแหล่งที่เลี้ยง

สัตว์ที่เลี้ยงเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น มีหลายชนิดที่สำคัญคือ

4.1 กระบือ เลี้ยงเพื่อใช้งานและบริโภคทั้งภายในประเทศและส่งไปขายต่างประเทศบางประเทศ กระบือที่เลี้ยงในประเทศไทยมี 2 พันธุ์คือ กระบือปลักและกระบือนม กระบือปลักเป็นกระบือพันธุ์ดั้งเดิมของไทยที่มีรูปร่างใหญ่ เลี้ยงง่าย อดทน นิยมใช้ช่วยทำนา ในบริเวณที่ลุ่มภาคกลาง ซึ่งมีดินเหนียวเป็นปลัก กระบือชนิดนี้เมื่อทำงานไม่ไหวแล้วจะถูกนำไปฆ่าเพื่อเอาเนื้อมาบริโภค ส่วนหนัง เขา และกระดูก จะนำไปใช้ทำผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ส่วนกระบือนมที่เลี้ยงเป็นกระบือมูราห์ (Murrah) ซึ่งบางส่วนนำเข้ามาจากมาเลเซีย และบางส่วนนำเข้าจากอินเดียเพื่อเป็นพ่อแม่พันธุ์ เป็นกระบือที่ให้นมไม่แพ้โคนมลูกผสม น้ามนจะมีไขมันสูง และยังเอามาใช้งานหรือฆ่าเพื่อบริโภคได้เช่นกระบือปลักแม้จะทำงานได้ไม่ดีเท่า แต่ก็ทนทานต่อโรคและเลี้ยงง่ายกว่าโคนม

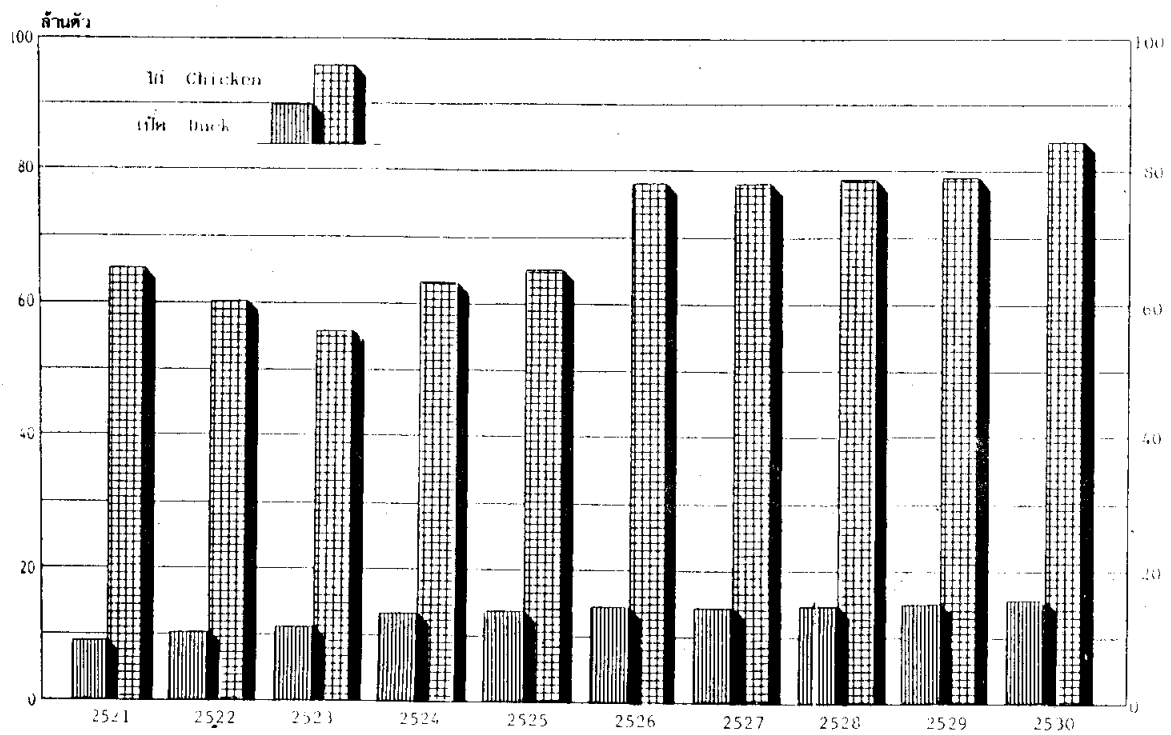
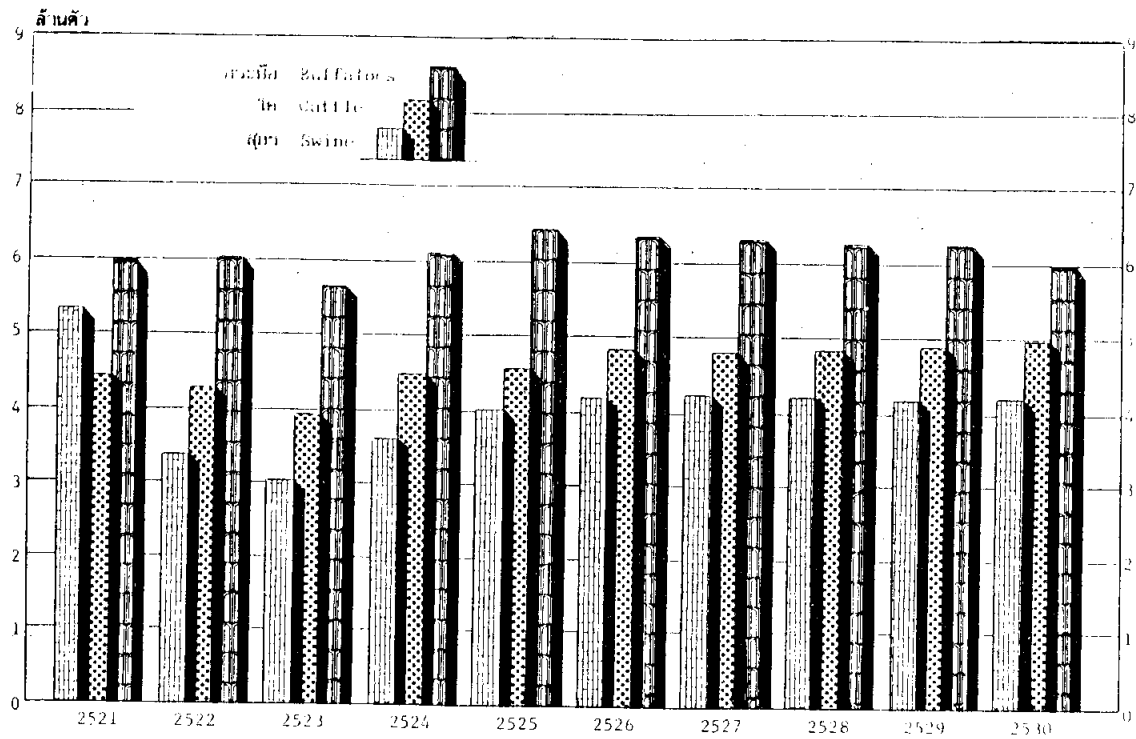
แหล่งเลี้ยงกระบือในประเทศไทยพบมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือภาคเหนือ จังหวัดที่เลี้ยงมากคืออุดรธานี อุบลราชธานี และขอนแก่น

4.2 โค เลี้ยงเพื่อใช้งานเช่นเดียวกับกระบือแต่จะใช้งานได้ดีในที่ดอนมากกว่าที่ลุ่ม นอกจากนั้นยังเลี้ยงเพื่อเอาเนื้อและนมมาบริโภคทั้งภายในประเทศและส่งออก พันธุ์โคที่เลี้ยงในบ้านเราแบ่งออกได้เป็น 3 ชนิดที่สำคัญคือ

(1) โคงาน เลี้ยงเพื่อใช้งานเป็นสำคัญ โคที่เลี้ยงส่วนใหญ่จะเป็นโคพันธุ์พื้นเมืองที่ตัวค่อนข้างเล็กแต่แข็งแรงและทนทานต่อโรค เมื่อเลิกใช้งานแล้วก็เอาไปฆ่าเพื่อเอาเนื้อมาบริโภค โคงานมีเลี้ยงทั่วประเทศแต่ปริมาณที่เลี้ยงกำลังลดน้อยลงไป เพราะได้มีการนำโคพันธุ์เนื้อต่างประเทศเข้ามาเลี้ยงหรือผสมข้ามพันธุ์เพื่อให้ได้ลูกผสมที่ตัวโตขึ้น

(2) โคน้ำ การเลี้ยงโคเพื่อทำเป็นโคเนื้อโดยเฉพาะในบ้านเรานั้นอาจจะกล่าวได้ว่ายังไม่ได้ทำกันเป็นล่ำเป็นสันนัก เพราะค่าใช้จ่ายในการลงทุนสูงมาก โคที่ส่งเข้าโรงฆ่าสัตว์เพื่อใช้เนื้อบริโภคส่วนใหญ่เป็นโคที่พ้นจากการใช้งานเพราะมีอายุมากหรือไม่สมประกอบแล้ว หรือเป็นโคที่ไม่สามารถใช้งานได้ โคนอกจากนี้อาจจะได้จากการเลี้ยงแบบชาวบ้านโดยขุนด้วยการปล่อยให้หากินตามท้องไร่ท้องนาหรือตามทุ่งหญ้าชั่วคราวหนึ่งเพื่อให้อ้วนแล้วจึงส่งเข้าโรงฆ่าสัตว์ หรืออาจส่งเข้าโรงฆ่าสัตว์หลังจากซื้อขายกันแล้วก็ได้ด้วยเหตุนี้โคในบ้านเราจึงมีคุณภาพของโคไม่ดีสู้โคเนื้อของต่างประเทศ ซึ่งเลี้ยงเพื่อกินเนื้อโดยเฉพาะไม่ได้ การที่คนไทยยังไม่สนใจเกี่ยวกับการปรับปรุงโคเนื้อกันมากในขณะนี้ อาจเป็นเพราะธรรมเนียมการกินอาหารของคนไทยส่วนใหญ่นิยมใช้เครื่องปรุงหรือเครื่องเทศมาประกอบในการปรุงอาหารทำให้ความอร่อยของอาหารอยู่ที่เครื่องปรุงมากกว่าอยู่ที่เนื้อ

รูปที่ 9.1 จำนวนกระบือ โค สุกร ณ วันที่ 1 เมษายน 2521-2530

รูปที่ 9.2 จำนวนไก่ เป็ด ณ วันที่ 1 เมษายน 2521-2530

ตาราง 9.1 สถิติจำนวนปลูสดัวและสัตว์พาหนะในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2528-2531

หน่วย : จำนวนตัว

ปี	ช้าง	ม้า	โค	กระบือ	แพะ	แกะ
2528	3,381	21,097	4,314,487	5,252,233	80,807	57,877
2529	3,216	19,437	4,351,461	4,980,794	80,333	72,679
2530	3,390	18,974	4,399,099	4,683,399	79,592	95,099
2531	3,147	18,919	4,595,667	4,619,826	78,525	130,663

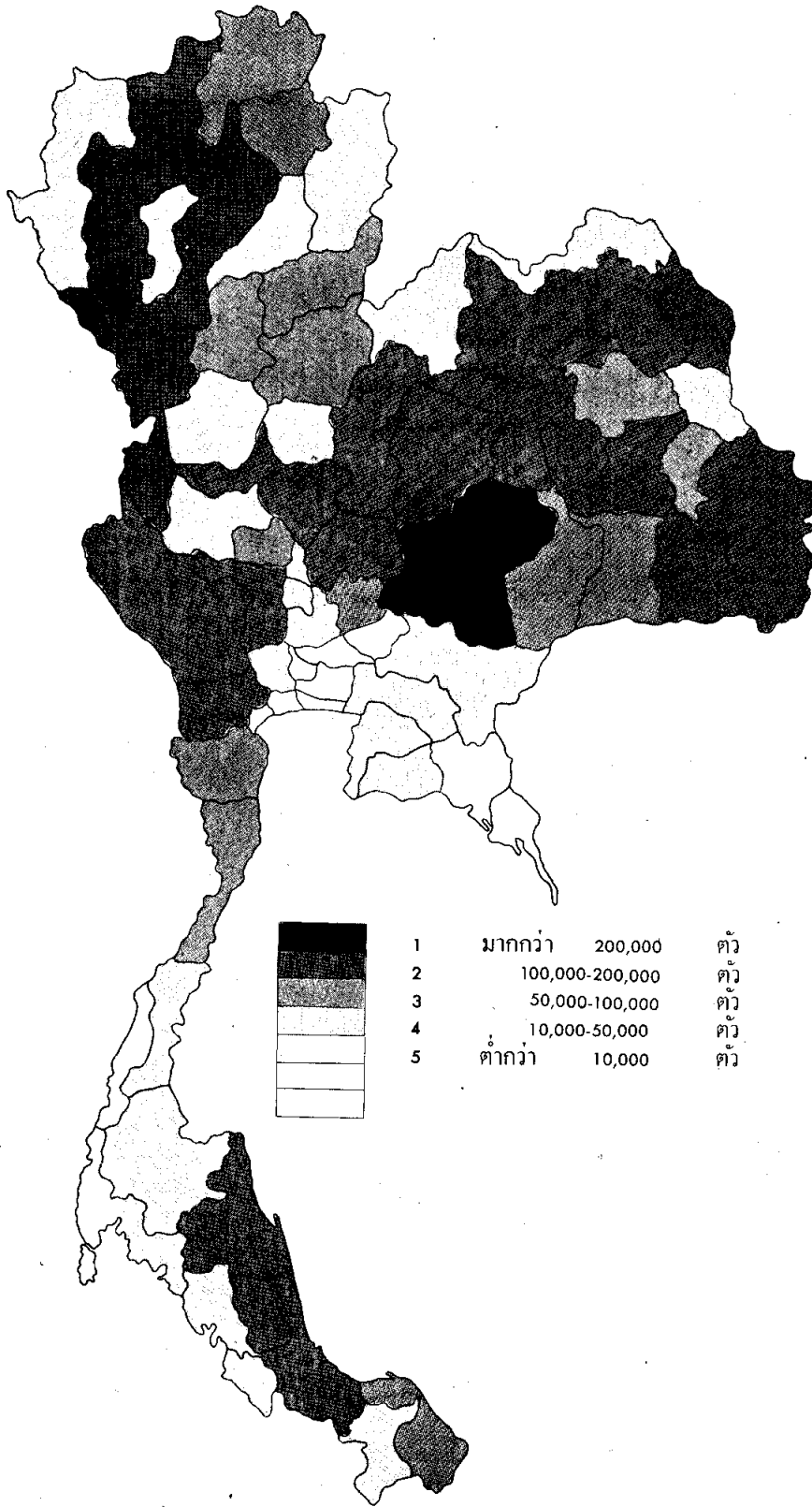
ตาราง 9.2 สถิติจำนวนสุกร เป็ด ไก่ และห่านในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2528-2531

ปี	สุกร	เป็ด	ไก่	ห่าน
2528	5,918,842	19,398,261	70,020,788	406,901
2529	5,872,520	19,966,277	87,324,420	412,826
2530	5,866,886	19,331,301	92,133,783	499,151
2531	5,740,399	15,934,434	89,812,207	642,122

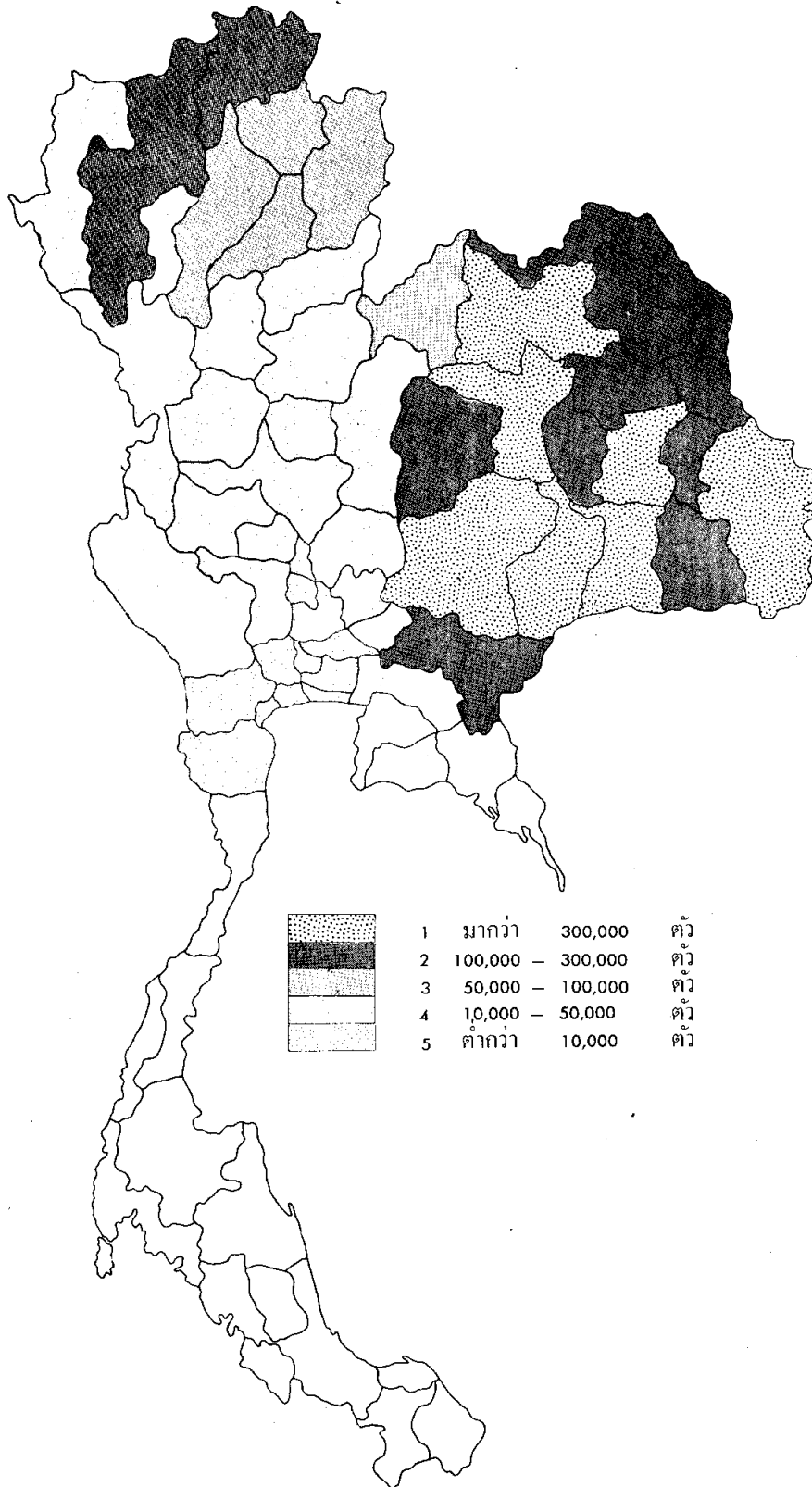
ตาราง 9.3 จำนวน กระบือ โค สุกร เป็ด ไก่ แยกรายภาค ปี พ.ศ. 2530

หน่วย : จำนวนตัว

ภาค	กระบือ	โค	สุกร	เป็ด	ไก่
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,385,556	1,792,556	1,082,777	5,015,907	26,639,263
เหนือ	943,790	1,170,552	1,128,597	1,548,545	21,736,704
กลาง	463,238	1,179,675	1,404,868	7,826,874	25,733,215
ใต้	205,839	826,062	592,817	1,228,583	10,385,529
รวมทั้งประเทศ	5,998,423	4,968,845	4,209,059	15,619,909	84,494,711

รูปที่ 9.3 แผนที่แสดงจำนวนโค ปี พ.ศ. 2530

รูปที่ 9.3.1 แผนที่แสดงจำนวนกระเทือ ปี พ.ศ. 2530

และทำให้คนทั่ว ๆ ไปไม่เห็นความสำคัญของเนื้อแท้ที่ควร การเลี้ยงโคเนื้ออยู่ข้างในรูปของ ฟาร์มขนาดใหญ่เท่าที่รู้จักกันดีคือฟาร์มโชคชัย บริษัทไบคาน ซึ่งอาศัยพันธุ์โคจากต่างประเทศ มาผสมกับพันธุ์พื้นเมือง ผลิตเนื้อส่งไปขายต่างประเทศบ้าง บางส่วนขายให้แก่ภัตตาคาร ในกรุงเทพฯ ซึ่งราคาย่อมเยากว่าเนื้อโคทั่วไปมาก กรมปศุสัตว์ได้สังเกตเห็นว่าหากได้มีการ ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงโคเนื้อกันทั่วไปแล้ว ตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศก็ยิ่งเปิดกว้าง รองรับอยู่อีกมาก จึงได้ส่งโคพันธุ์เนื้อจากต่างประเทศเข้ามาทดลองเลี้ยงหลายพันธุ์ เช่น ซานตาเกอร์ทรูตีส พันธุ์ชาร์โรเลย์ส์ พันธุ์ซอร์ชฮอร์น และพันธุ์อเมริกันบราห์มัน จากผลการ ทดลองเลี้ยงมากกว่า 30 ปี พบว่าวัวพันธุ์อเมริกันบราห์มัน เป็นโคที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ทั้งหมด เป็นโคเนื้อของประเทศ เพราะปรับตัวเข้ากับอากาศและทนทานต่อโรคได้ดี สามารถเลี้ยงแบบชาว บ้านได้ไม่ต้องลงทุนสูงและหาตลาดขายได้ทั่วไป กรมปศุสัตว์จึงได้ทำแผนขยายและปรับปรุงส่ง- เสริมให้เลี้ยงโคพันธุ์นี้ออกไปทั่วประเทศ สำหรับในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบันแทบไม่มี โคพื้นเมืองอยู่แล้วคงมีแต่โคบราห์มัน และลูกผสมบราห์มันเป็นหลัก และเมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้มีการนำวัวพันธุ์อื่น ๆ มาทดลองเลี้ยงเพื่อหาพันธุ์ที่เหมาะสมใหม่ ๆ เช่น การนำโคพันธุ์ เดราท์มาสเตอร์จากออสเตรเลียเข้ามาเลี้ยง ก็พบว่าสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพบ้านเรา ได้เป็นอย่างดีไม่แพ้วัวอเมริกันบราห์มันหรือดีกว่าเสียอีก เพราะมีการเจริญเติบโตดีกว่าและ ให้ลูกดีกว่า จึงได้มีการกำหนดแผนปรับปรุงการเลี้ยงโคพันธุ์เนื้อในประเทศ โดยส่งเสริมพันธุ์ อเมริกันบราห์มันเป็นโคพันธุ์หลัก และใช้โคเดราท์มาสเตอร์เป็นโคพันธุ์รอง

ต่อมาระยะหลังได้มีการเลี้ยงโคขุนขึ้น โดยนำเอาโคชาร์โรเลย์ส์มาผสมกับโคบราห์มัน ซึ่งก็ปรากฏว่าเป็นที่นิยมของเกษตรกร และเป็นที่ต้องการของตลาด แต่ก็ยังมีข้อบ่าเย ก่อนข้างจำกัด ไม่เหมือนกับโครงการโคบราห์มันและบราห์มันลูกผสม ซึ่งสามารถเลี้ยงได้ ตามแบบชาวบ้าน ไม่ต้องลงทุนมากและสามารถหาตลาดขายได้ทั่วไป

โคเนื้อจะเลี้ยงกันทั่วประเทศ แต่เลี้ยงกันมากที่สุด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รongลงไปคือภาคเหนือ ส่วนภาคใต้และภาคกลางมีการเลี้ยงโคเนื้อน้อยที่สุด

(3) โคนม การเลี้ยงโคนมในประเทศไทยเริ่มมานานกว่า 80 ปีแล้ว โดยชาวอินเดีย ที่อาศัยอยู่ในเมืองไทยซึ่งนิยมดื่มนมสดเป็นประจำ เป็นผู้เริ่มเลี้ยงโคพื้นเมืองหรือโคที่นำเข้ามา จากอินเดียเป็นส่วนใหญ่ โดยมีแหล่งการเลี้ยงที่สำคัญบริเวณรอบ ๆ กรุงเทพมหานคร ต่อมาได้เริ่มมีการนำโคนมจากต่างประเทศเข้ามาเลี้ยง และได้แพร่หลายไปในหมู่ผู้เลี้ยงโคนม- เมืองไทยอย่างรวดเร็ว สำหรับการเลี้ยงอย่างจริงจังเริ่มเมื่อประมาณ 25 ปีมาแล้ว คือในปี พ.ศ. 2505 ได้มีการจัดตั้งฟาร์มโคนมไทยเดนมาร์ก ที่อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ซึ่ง

ต่อมาหน่วยงานนี้ได้เปลี่ยนเป็น องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย โครงการนี้เป็นโครงการที่รัฐบาลเดนมาร์กให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับรัฐบาลไทยในการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ต่อมาในปี พ.ศ. 2508 รัฐบาลเยอรมันได้ให้ความร่วมมือจัดตั้งโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมไทย-เยอรมันขึ้นอีกแห่งหนึ่ง ณ สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ห้วยแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับภาคกลางได้มีการส่งเสริมให้จัดตั้งสหกรณ์ โคนมหนองโพที่จังหวัดราชบุรี ส่วนทางภาคใต้ก็ได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมที่ตำบลมิหระ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

เนื่องจากโคนมที่เลี้ยงแต่เดิมให้น้ำนมสู่พันธุ์โคนมที่นำเข้ามาจากต่างประเทศไม่ได้ แต่โคนมพันธุ์แท้จะอ่อนแอไม่ทนทานต่ออากาศร้อนภายในประเทศ ปัจจุบันโคนมที่นิยมเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นโคนมพันธุ์ผสม เพราะอดทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศและต้านทานโรคได้ดีกว่าพันธุ์แท้ โดยมีโคนมเลือดผสมโฮลส์ไตน์ หรือพันธุ์ชาดำประมาณร้อยละ 60 รองลงไป ได้แก่ โคนมเลือดผสมเรดเดน ประมาณร้อยละ 11 ที่เหลือเป็นโคพันธุ์ผสมสายเลือดบราวน์-สวิส เรดซินดี และซาฮิวด์ การผลิตน้ำนมดิบในปี พ.ศ. 2529 ผลิตได้ 64 พันตันหรือคิดเป็นร้อยละ 12.6 ของปริมาณความต้องการผลิตภัณฑ์นมทั้งหมด ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศรัฐบาลจึงได้จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาโคนมเพื่อเพิ่มการผลิตโคนมและน้ำนมดิบในระยะยาวโดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530-2540 โดยเป้าหมายหลักของแผนก็คือการเพิ่มจำนวนโคนมภายในประเทศเพื่อการขยายการผลิตน้ำนมดิบและการผลิตผลิตภัณฑ์นมเพื่อทดแทนการนำเข้า ซึ่งการเพิ่มจำนวนโคนมในแผนนี้จะกระทำ 2 วิธีคือ การขยายจำนวนโคนมจากฝูงในประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน และเร่งรัดการนำเข้าโคนมพันธุ์ดีจากต่างประเทศ โดยคาดหมายว่าเมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาในปี พ.ศ. 2540 จะมีจำนวนแม่โคนมในประเทศประมาณ 133,500 ตัว และปริมาณน้ำนมดิบที่ผลิตได้จะเพิ่มขึ้นเป็น 385 พันตัน หรือเป็นร้อยละ 55.8 ซึ่งจะสามารถตอบสนองความต้องการผลิตภัณฑ์นมได้ประมาณครึ่งหนึ่งของความต้องการภายในประเทศ

น้ำนมดิบที่ผลิตได้จากฝูงโคนมนี้ได้มีการแปรรูปเพื่อผลิตภัณฑ์ต่างๆ 3 ประเภทคือ

1. ผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่ม โดยผลิตเป็นนมพาสเจอร์ไรซ์ นมสเตอริไรซ์ และนมยูเอชที เพื่อบริโภคภายในประเทศ
2. ผลิตภัณฑ์นมผงเลี้ยงทารกและนมผงธรรมดา ซึ่งแต่เดิมผลิตภัณฑ์นี้นำเข้าจากต่างประเทศ ต่อมาได้มีเอกชนสนใจที่จะจัดตั้งโรงงานนมผงขึ้นในประเทศ และคาดว่าจะดำเนินการผลิตได้ในปี พ.ศ. 2532
3. ผลิตภัณฑ์นมข้นหวานและนมข้นไม่หวาน ซึ่งส่วนหนึ่งจะใช้บริโภคภายใน

ตาราง 9.4 การคาดการณ์จำนวนโคนมและปริมาณน้ำนมดิบตามแผนพัฒนาโคนม

ปี	จำนวนแม่โคนม (ตัว)	ปริมาณการผลิตน้ำนมดิบ (พันตัน)
2529	29,900	64
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6		
2530	35,600	74
2531	40,840	91
2532	46,680	109
2533	51,880	125
2534	59,850	147
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7		
2535	68,800	174
2536	78,660	204
2537	89,840	240
2538	102,900	281
2539	117,130	328
2540	133,500	385

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตาราง 9.5 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกเนื้อไก่สดแช่แข็ง

ปี พ.ศ.	จำนวน (กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท)
2527	36,946,063.00	1,651,986,533.00
2528	46,913,392.00	2,344,919,505.00
2529	79,239,277.00	3,962,455,685.00
2530	91,945,965.53	4,595,681,756.50
2531	95,853,018.47	4,791,868,985.50

ที่มา : กรมปศุสัตว์

ประเทศ ที่เหลือจะส่งไปยังฮ่องกง ฟิลิปปินส์ ใต้หวัน ปากีสถาน สิงคโปร์ ลาว เป็นต้น

การเลี้ยงโคนมในประเทศจะพบกระจายอยู่ทั่วประเทศ แต่แหล่งเลี้ยงที่สำคัญและเป็นการเลี้ยงในเชิงการค้าจะพบตามจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงศูนย์รับ นำนมดิบและโรงงานนมซึ่งมีอยู่ 5 แห่งด้วยกันคือ

1. โรงงานผลิตภัณฑ์นมขององค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทยจังหวัด สระบุรี

2. โรงงานของบริษัทผลิตภัณฑ์นมหนองโพ จำกัด จังหวัดราชบุรี

3. โรงงานผลิตภัณฑ์นมของสหกรณ์โคนมอยุธยา จำกัด จังหวัดอยุธยา

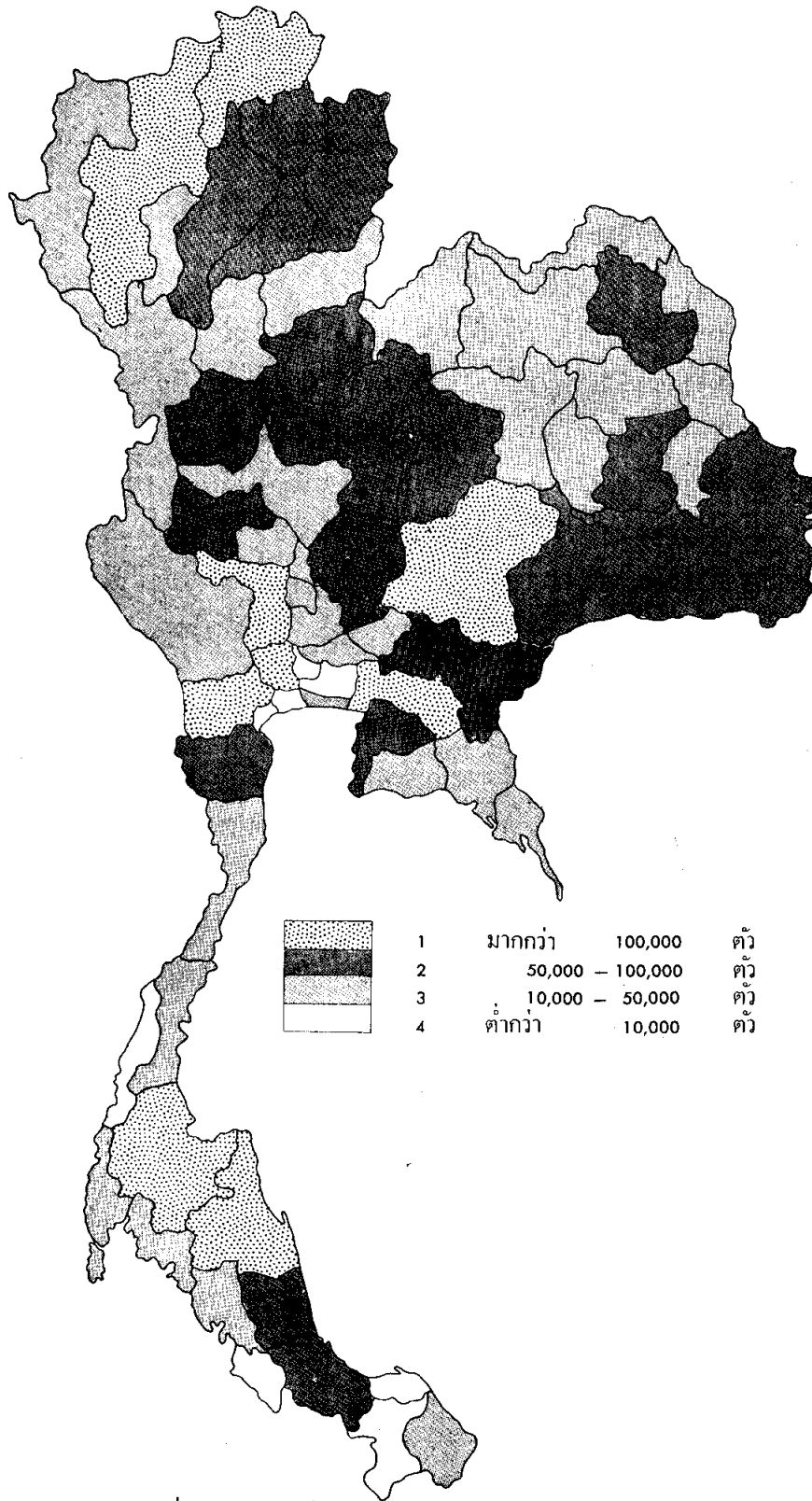
4. โรงงานผลิตภัณฑ์นมของสหกรณ์โคนมนครปฐม จำกัด จังหวัดนครปฐม

5. โรงงานผลิตภัณฑ์นมของสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ขณะนี้ได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมเพื่อการค้าออกไปอีกในจังหวัดลพบุรี นคร- ราชสีมา เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เชียงราย พิชณุโลก นอกจากนี้ยังมีจังหวัดที่มีโอกาส พัฒนาการเลี้ยงโคนมอย่างมากในอนาคต คือ ฉะเชิงเทราและสุรินทร์ ตามโครงการอีสานเขียว

4.3 สุกกร เป็นสัตว์ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมากอีกชนิดหนึ่ง เพราะประชากร นิยมบริโภคกันมากกว่าเนื้อสัตว์ชนิดอื่น จากการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่าเนื้อสุกรร้อยละ 40 ของเนื้อสัตว์ที่คนไทยบริโภคเป็นเนื้อสุกร เดิมลักษณะการเลี้ยงโดยทั่วไปจะเป็นเพียงครวเรือนละ 1-2 ตัว พันธุ์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นพันธุ์พื้นเมืองซึ่งรูปร่างเล็ก น้ำหนักน้อย เจริญเติบโตช้ามาก อย่างไรก็ตามในช่วงระยะ 20 กว่าปีมานี้ ได้มีการส่งเสริม และพัฒนาการเลี้ยงสุกรอย่างจริงจัง เริ่มด้วยมีการส่งพันธุ์สุกรเข้ามาจากต่างประเทศ เช่น พันธุ์ดาร์จไวท์ แลนด์เรซ ดุริโอกเจอซี เป็นต้น และนำมาทดลองศึกษาเปรียบเทียบทั้งพันธุ์ แท้และลูกผสม จึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการเลี้ยงสุกรในไทย เปลี่ยนเป็นขยาย กว้างขวางและสามารถพัฒนาจนทัดเทียมกับต่างประเทศ ในปัจจุบันจะพบการเลี้ยงสุกรของ เกษตรกรรายย่อยเพื่อเป็นรายได้เสริมสำหรับครอบครัวรายละ 1-2 ตัว ผสมไปกับการดำเนินการในรูปบริษัทใหญ่ ๆ ซึ่งมีโรงงานผลิตอาหารสำเร็จรูปในเครือด้วย เช่น กุนเชียง หมูยอ ไส้กรอก แหนม แสม เบคอน เนื้อรมควัน เป็นต้น

สุกรมีเลี้ยงในทุกภาค โดยมีภาคกลางเลี้ยงมากที่สุด รองลงไปตามลำดับคือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ จังหวัดที่เลี้ยงมาก คือ นครปฐม เชียงใหม่ เชียงราย นครราชสีมา พิชณุโลก สุพรรณบุรี เป็นต้น

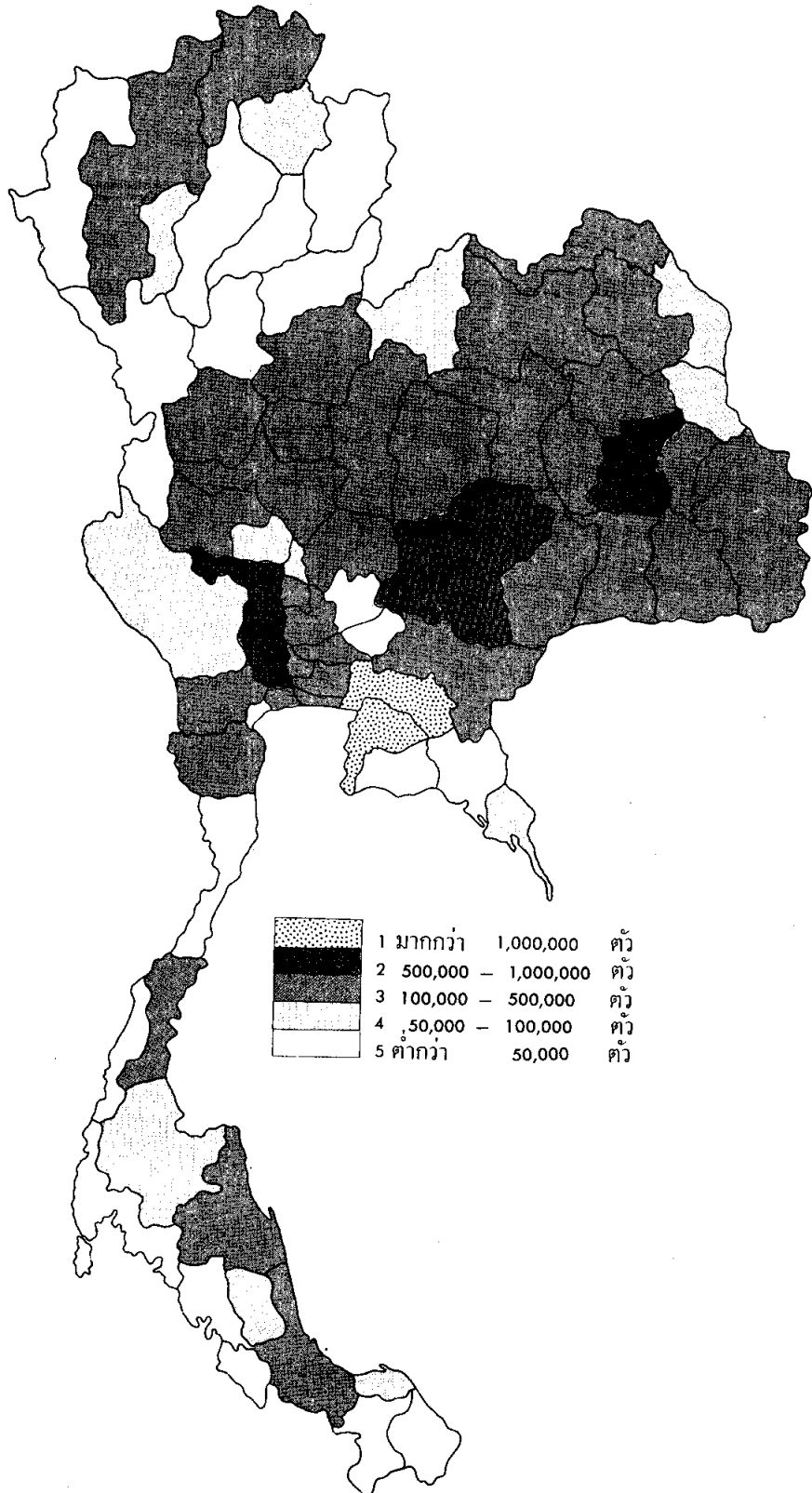

รูปที่ 9.3.2 แผนที่แสดงจำนวนสุกร ปี พ.ศ. 2530

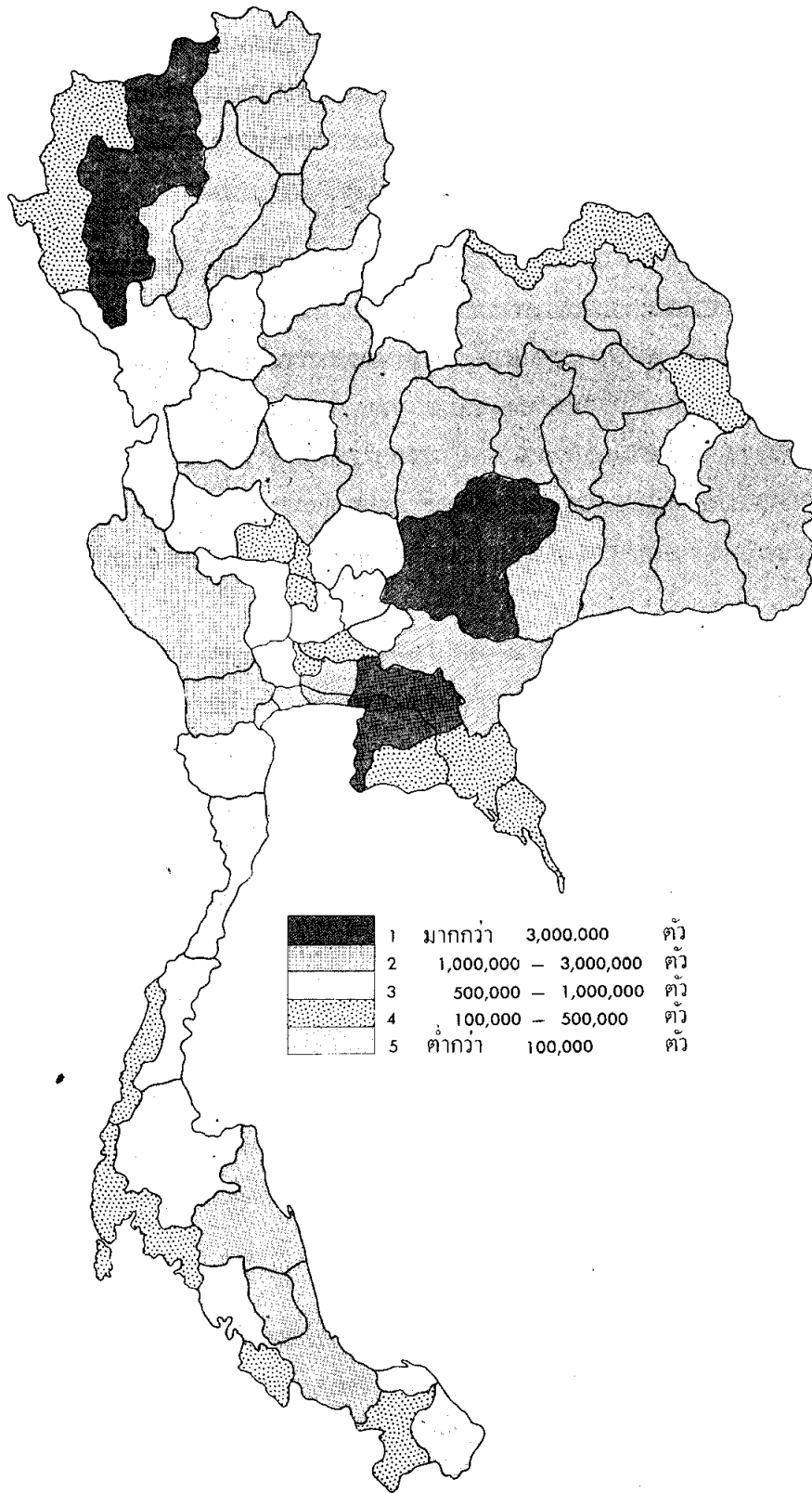
4.4 เปิดใจ การเลี้ยงเปิดใจในอดีตเป็นการเลี้ยงรายย่อย พบอยู่ตามหลังบ้านเท่านั้น สำหรับการเลี้ยงไก่ แต่เดิมจะเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง เช่น ไก่ตะเภา ไก่กู ซึ่งปัจจุบันยังพอเหลืออยู่บ้าง เนื่องจากไก่พวกนี้ยังใช้ในเกมการพนันอยู่ ต่อมาได้มีการนำไก่พันธุ์ต่างประเทศทั้งประเภทไก่ไข่และไก่เนื้อเข้ามาเลี้ยง แต่ปรากฏว่าการเลี้ยงไก่ไข่ประสบปัญหาเพราะมีผู้เลี้ยงไก่ไข่เป็นจำนวนมาก ความสามารถในการผลิตไข่สูงแต่ตลาดจำหน่ายอยู่ในวงจำกัด จึงประสบการขาดทุน เมื่อการเลี้ยงไก่ไข่ล้มเหลว ผู้เลี้ยงจึงหันมาสนใจเลี้ยงไก่เนื้อออกจำหน่าย จึงได้มีการส่งพันธุ์ไก่เนื้อเข้ามาเลี้ยงและได้รับความสนใจมากขึ้น เพราะสามารถจำหน่ายได้ในราคาดีประกอบด้วยราคาเนื้อสัตว์ชนิดอื่น โดยเฉพาะเนื้อโค กระบือ และสุกรเริ่มมีราคาสูงขึ้น ผู้ซื้อจึงหันมาซื้อเนื้อไก่แทนเพราะราคาถูก หาซื้อง่ายและรสชาติดีไม่แพ้เนื้อสัตว์ชนิดอื่น ต่อมาเมื่อฟาร์มเลี้ยงไก่ได้หันมาเลี้ยงไก่เนื้อกันมากขึ้น จำนวนไก่เนื้อที่เข้าสู่ตลาดก็เพิ่มขึ้น การตลาดก็เกิดปัญหาเพราะไม่สามารถจำหน่ายได้ทั้งหมด จึงพยายามแก้ปัญหาด้วยการหาทางส่งไก่เนื้อออกไปจำหน่ายต่างประเทศ แต่ในระยะแรก ๆ ก็ประสบปัญหาที่ไม่มีโรงฆ่าไก่ทันสมัย จนกระทั่งเมื่อต้นปี พ.ศ. 2516 ได้มีบริษัทเอกชนลงทุนจัดตั้งโรงฆ่าไก่ที่ทันสมัยขึ้นเป็นโรงแรก ในปีนี้เองจึงสามารถส่งไก่สดแช่แข็งออกไปจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่นได้เป็นปีแรก และเป็นประเทศแรกด้วย เมื่อโรงฆ่าไก่แห่งนี้ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาตลาดได้ จึงเป็นเหตุจูงใจให้บริษัทอื่น ๆ ที่ดำเนินธุรกิจเช่นเดียวกัน จัดตั้งโรงฆ่าไก่ของตนเองขึ้นบ้างเพื่อแก้ปัญหาไก่ล้นตลาด ในขณะนี้ประเทศไทยเรามีโรงฆ่าไก่ที่ทันสมัยทั้งหมด 8 โรง และโรงฆ่าเปิดอีก 2 โรง ซึ่งตั้งอยู่ชานกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง โรงฆ่าสัตว์เหล่านี้ได้รับการรับรองมาตรฐานจากฝ่ายสัตวแพทย์สาธารณสุข กองควบคุมโรคระบาด กรมปศุสัตว์ รวมทั้งประเทศผู้ซื้อ เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฮองกง เยอรมนี ตะวันตก เป็นต้น จากตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่ามูลค่าการส่งเนื้อไก่สดแช่แข็งได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงเป็นที่คาดว่าถ้าผู้ส่งออกไทยได้พัฒนารูปแบบการผลิตเพื่อสนองความต้องการของต่างประเทศมากขึ้น และหากสามารถปรับราคาจำหน่ายให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งกันได้แล้วอนาคตไก่สดแช่แข็งของไทยในตลาดต่างประเทศยังคงแจ่มใส่ไปอีกนาน

แหล่งเลี้ยงไก่เพื่อการค้าพบตามจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลางและภาคตะวันออก เช่น นครปฐม อยุธยา อ่างทอง ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา เป็นต้น

ส่วนเป็ดนั้นเป็นสัตว์ปีกที่มีการเลี้ยงกันแพร่หลายมานานเช่นเดียวกัน เดิมมีการเลี้ยงกันมากตามจังหวัดแถบชายทะเล เช่น จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม นครปฐม เพชรบุรี และ สุราษฎร์ธานี เป็นต้น แต่ปัจจุบันได้มีการเลี้ยงกระจายกันอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ เปิดพันธุ์ไข่ที่เคยเลี้ยงกันแพร่หลายมีอยู่

รูปที่ 9.4 แผนที่แสดงจำนวนเปิด ปี พ.ศ. 2530

รูปที่ 9.5 แผนที่แสดงจำนวนไร่ ปี พ.ศ. 2530

2 พันธุ์ คือ เปิดปากน้ำ และเปิดนครปฐม ซึ่งโตช้าและให้ไข่ไม่ดกเท่าที่ควร ต่อมาได้มีการนำเปิดพันธุ์จากแคมเบลล์เข้ามาเพื่อปรับปรุงพันธุ์เปิด ธุรกิจการเลี้ยงเปิดจึงเริ่มเกิดขึ้น ทำให้เลี้ยงกันเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ ส่วนเปิดพันธุ์เนื้อที่เลี้ยงมีหลายพันธุ์ แต่ที่นิยมเลี้ยงทั่วไป คือ พันธุ์ปักกิ่ง พันธุ์เซอร์รี่ เปิดเทศ และเปิดลูกผสม เช่น เปิดปิวฉ่าย เป็นต้น

4.5 แพะแกะ เลี้ยงกันมากโดยเฉพาะทางภาคใต้ เนื่องจากเป็นที่นิยมบริโภคของชาวไทยมุสลิม แต่โดยทั่วไปจะนิยมเลี้ยงแพะมากกว่าแกะ แม้สัตว์เหล่านี้จะเลี้ยงง่าย ตัวมีขนาดเล็กทำให้ผู้เลี้ยงและเด็กสามารถดูแลได้ แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเลี้ยงกันเพียงรายละ 3-5 ตัว ที่ทำการเลี้ยงรายละเป็นร้อยตัวยังพบไม่มากนัก จึงจัดเป็นสัตว์เลี้ยงที่น่าจะส่งเสริมให้เลี้ยงกันอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับสัตว์อื่น เพราะความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศยังมีอยู่ในปริมาณสูง โดยเฉพาะในตลาดต่างประเทศ เช่น ประเทศแถบตะวันออกกลางและมาเลเซีย ถ้าสามารถส่งออกไปจำหน่ายได้ก็จะทำให้ปัญหาในด้านการตลาดหมดไปด้วย

แกะเป็นสัตว์ที่เลี้ยงกันมานานแล้ว แต่การเลี้ยงส่วนมากยังอยู่ในลักษณะการเลี้ยงปล่อยให้หากินตามธรรมชาติ จึงทำให้แกะที่เลี้ยงตามพื้นบ้านได้รับอาหารที่มีคุณภาพต่ำ ไม่มีการคัดเลือกเพื่อปรับปรุงพันธุ์ จึงทำให้มีรูปร่างเล็ก น้ำหนักตัวน้อย ตลอดจนให้ผลผลิตที่ต่ำกว่าแกะพันธุ์ต่างประเทศ จึงทำให้มีหน่วยงานของทางราชการและเอกชนสั่งพันธุ์แกะจากต่างประเทศเข้ามา เช่น พันธุ์เมอริโน ดอร์เช็ต กอร์ริเดล วิลท์ ไชร์ฮอร์น ชัฟฟอร์ด กาดาดิน เพื่อใช้ผสมกับพันธุ์พื้นเมืองเพื่อปรับปรุงพันธุ์แกะให้มีคุณภาพดีขึ้น

ส่วนแพะที่เลี้ยงในประเทศไทยเดิมเป็นพันธุ์พื้นเมืองที่มีขนาดเล็กให้ผลผลิตต่ำ ทางหน่วยราชการจึงพยายามหาทางปรับปรุงพันธุ์ให้มีคุณภาพสูงขึ้น โดยการนำพันธุ์แพะจากต่างประเทศ เช่น พันธุ์ซาเนน แองโกลนูเบียน เข้ามาเลี้ยงและขยายพันธุ์ให้เกษตรกรนำไปผสมพันธุ์กับแพะพื้นเมือง เพื่อให้คุณภาพของแพะรวมทั้งผลผลิตเนื้อและนมสูงขึ้น

ในปัจจุบันแม้จะได้พยายามพัฒนาพันธุ์แพะแกะให้มีคุณภาพดีขึ้นก็ตาม แต่การเลี้ยงสัตว์ประเภทนี้เมื่อเทียบกับโค กระบือ สุกร และสัตว์ปีกแล้วยังมีปริมาณน้อย

5. การค้าสัตว์

แม้ว่าการเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงแบบยังชีพเพียงเพื่อบริโภคภายในประเทศก็ตาม แต่ก็พบว่าในหลายบริเวณได้มีการพัฒนาไปสู่การเลี้ยงเพื่อการส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ทั้งการเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่ เช่น โคนเนื้อ สัตว์เล็ก เช่น สุกร หรือสัตว์ปีก เช่น ไก่ เป็ด เป็นต้น การพัฒนาดังกล่าวเป็นผลเนื่องมาจากเกษตรกรของไทย

บางส่วนพร้อมที่จะรับเอาความรู้ในด้านเทคโนโลยีแผนใหม่มาใช้ปรับปรุงการเลี้ยงสัตว์ของตนเพื่อให้ได้ผลผลิตดีขึ้น และไม่เพียงแต่ยอมรับความรู้แผนใหม่เท่านั้นแต่ยังพยายามแสวงหาความรู้ใหม่มาปรับใช้อยู่เสมอ ด้วยเหตุดังกล่าวการพัฒนาการเลี้ยงสัตว์เพื่อการส่งออกจึงก้าวหน้าขึ้นมาตามลำดับ

แม้ว่าจะมีผลิตภัณฑ์สัตว์บางชนิดเหลือส่งออกแต่บางชนิดก็ยังคงต้องนำเข้าซึ่งการส่งออกและนำเข้าสามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภทที่สำคัญ คือ เนื้อแช่แข็งและเนื้อที่ทำเค็มแห้งและรมควัน แต่ส่วนใหญ่การส่งออกและนำเข้าจะอยู่ในรูปของการแช่แข็ง จากสถิติการส่งออกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-2531 จะเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์เนื้อที่ส่งออกมากที่สุดคือเนื้อไก่สดแช่แข็ง และมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ กล่าวคือ ในปี 2527 มีการส่งออกมูลค่า 1,651 ล้านดอลลาร์ แต่ในปี 2531 มีการส่งออกถึง 4,791 ล้านดอลลาร์ ตลาดส่งออกที่สำคัญคือ ญี่ปุ่น ฮองกง สิงคโปร์ เยอรมนีตะวันตก

ผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ที่มีการส่งออกรองลงมาคือ เนื้อสัตว์อื่น ๆ แช่แข็ง ซึ่งได้แก่ส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ปีกแช่แข็งและเนื้อสัตว์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่เนื้อโคกระบือแช่แข็ง สำหรับผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ที่มีแนวโน้มว่าจะขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คือ เนื้อสุกรแช่แข็ง เนื่องจากการเลี้ยงสุกรในปัจจุบันได้รับการพัฒนาจากภาคเอกชนให้ปลอดภัยมากขึ้นทำให้เป็นที่ยอมรับของตลาดต่างประเทศเพิ่มขึ้น และกำลังได้รับความสนใจจากภาครัฐบาลในอันที่จะแก้ไขอุปสรรคในเรื่องโรงฆ่าและชำแหละสุกรเอกชน ซึ่งจะทำให้การส่งออกผลิตภัณฑ์เนื้อชนิดนี้มีอนาคตที่แจ่มใสมาก สำหรับเนื้อโคกระบือแช่แข็งก็กำลังได้รับการส่งเสริมทั้งจากภาครัฐบาลและเอกชนในการพัฒนาการเลี้ยงโดยเน้นทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณของเนื้อเนื้อให้ได้มากพอที่จะป้อนตลาดทั้งภายในประเทศและเหลือส่งออกต่างประเทศด้วย นอกจากนี้ยังมีการส่งผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์อื่น ๆ เช่น หนังสัตว์ ขนเป็ดขนไก่ ไข่เป็ดไข่ไก่ออกจำหน่ายอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การส่งออกผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ต่าง ๆ ยังมีปริมาณน้อยและไม่สัมพันธ์กันในแต่ละปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณและระดับราคาของปศุสัตว์ชนิดนั้น ๆ ภายในประเทศ กล่าวคือ ถ้าปีใดมีโรคระบาดสัตว์หรือระดับราคาอยู่ในเกณฑ์สูง การส่งออกก็จะลดลงดังจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2529 และ 2530 ตลาดต่างประเทศที่รับซื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์สัตว์จากไทยที่สำคัญ คือ ฮองกง สิงคโปร์ ญี่ปุ่น เป็นต้น

ส่วนการนำเข้าเนื้อสัตว์ของไทยในระหว่างปี พ.ศ. 2525-2530 (จากตารางที่ 9.7) จะเห็นว่าส่วนใหญ่จะเป็นเนื้อโคแช่แข็งคุณภาพดีประเภทเนื้อสันทั้งประเภทเนื้อติดกระดูกและเนื้อไม่ติดกระดูก และเนื้อแกะแช่แข็งเพื่อใช้ในภัตตาคารและโรงแรมใหญ่ ๆ สำหรับบริการให้แก่ลูกค้าชาวต่างประเทศ เนื่องจากเนื้อที่นำเข้ามีคุณภาพดีและการนำเข้ามีแนวโน้ม

ตาราง 9.6 จำนวนสัตว์ ผลิตภัณฑ์สัตว์และมูลค่าการส่งออกของประเทศไทย

หน่วย : สัตว์เป็นตัว
บาทเป็นพัน

ปี 2527-2531

ชนิดของสัตว์	ปี 2527		ปี 2528		ปี 2529		ปี 2530		ปี 2531	
	จำนวน	มูลค่า	จำนวน	มูลค่า	จำนวน	มูลค่า	จำนวน	มูลค่า	จำนวน	มูลค่า
โค	3,232	25,287,551	1,345	12,432,238	-	-	-	-	391	4,464,839
กระบือ	1,108	10,126,136	1,224	13,009,605	-	-	120	1,242,182	610	7,375,531
สุกร	14,722	71,408,416	76,548	382,740,000	54,489	250,306,020	21,478	64,434,000	1,530	4,590,000
ลูกเป็ด	107,649	3,821,235	39,700	455,568	195,100	1,550,797	238,900	2,042,313	49,665	539,073
ลูกไก่	1,134,133	40,695,275	2,199,849	42,956,261	1,563,136	37,990,661	1,161,895	40,810,792	1,343,238	44,669,240
ไข่เป็ด	15,000	-	-	-	-	-	-	-	326,440	5,375,039
ไข่ไก่	3,155,964	12,614,530	6,136,968	27,520,372	749,932	3,164,440	58,992	89,951	39,757	59,615
สัตว์อื่นๆ	25,312	2,286,621	55,653	4,397,759	42,942	10,542,292	55,931	5,302,082	674	26,016
ไข่อื่นๆ	1,000	18,400	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา : กรมปศุสัตว์

ปริมาณ : ต้น
มูลค่า : ล้านบาท

ตาราง 9.7 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าเนื้อไก่แช่แข็ง

รายการ	2525		2526		2527		2528		2529		2530	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
เนื้อไก่แช่แข็งประเภทติดกระดูก	4.48	0.58	12.40	2.49	12.12	2.06	21.75	3.99	24.72	3.73	23.73	4.48
สหรัฐอเมริกา	1.58	0.28	9.97	2.76	5.65	1.13	21.23	3.84	11.63	2.21	19.29	3.78
นิวซีแลนด์	2.89	0.30	2.43	0.21	5.73	0.78	--	--	9.43	0.98	1.59	0.23
เนเธอร์แลนด์	--	--	--	--	0.41	0.04	0.32	0.05	0.28	0.07	0.33	0.09
อังกฤษ	--	--	--	--	0.31	0.10	--	--	1	0.25	1.83	0.30
อื่นๆ	--	--	--	--	0.02	0.004	0.20	0.10	2.48	0.23	0.75	0.07
เนื้อไก่แช่แข็งประเภทไม่ได้ติดกระดูก	76	11.85	88.33	14.17	129.11	22.36	154.03	23.02	133.45	20.30	170.38	26.77
เนเธอร์แลนด์	3.42	0.75	6.01	0.99	1.3	0.24	4.29	0.86	9.81	2.04	11.91	2.45
สหรัฐอเมริกา	58.75	9.56	62.03	11.04	95.41	18.21	92.47	17.21	54.62	11.63	76.93	16.12
ออสเตรเลีย	0.3	0.02	0.96	0.12	5.21	0.52	--	--	53.15	3.94	63.31	5.85
นิวซีแลนด์	13.54	1.5	19.33	2.01	24.65	2.9	6.29	0.82	6.39	0.72	16.71	1.83
อื่นๆ	--	--	--	--	2.54	0.49	50.88	4.12	9.47	2.00	1.52	0.52

เพิ่มขึ้น ซึ่งการนำเข้าส่วนใหญ่มาจากสหรัฐอเมริกาและนิวซีแลนด์ สำหรับการนำเข้าเนื้อแกะ
แช่แข็งยังมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับเนื้อโคแช่แข็ง ในกรณีของการนำเข้าเนื้อถ้าได้มีการพัฒนา
การเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศโดยเฉพาะโคกระบือ เพื่อให้ได้เนื้อดีมีคุณภาพและปริมาณ
เพียงพอกับความต้องการของตลาดภายในประเทศแล้ว ก็จะประหยัดเงินตราต่างประเทศลงได้
มาก และถ้าได้รับการพัฒนาจนถึงระดับการส่งออกก็จะเป็นโอกาสที่จะนำเงินตราต่างประเทศ
เข้าประเทศได้อีกทางหนึ่งด้วย

6. ปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยยังจัดเป็นการเลี้ยงแบบในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่
จึงจำเป็นต้องพัฒนาและส่งเสริมให้ก้าวหน้าต่อไปอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่เป็น
ทุ่งหญ้าเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งถ้าใช้เป็นที่เพาะปลูกมักจะ
ผลิตผลต่ำไม่คุ้มค่า หากหันมาเลี้ยงสัตว์ให้ถูกวิธีรวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่าง
เต็มที่แล้ว การเลี้ยงสัตว์จะทำรายได้ให้ประชาชนในภาคนี้ได้มากกว่าการเกษตร สำหรับการ
เลี้ยงในประเทศเราปัจจุบันยังประสบปัญหาอยู่หลายประการ ปัญหาที่พบโดยทั่ว ๆ ไปมีดังนี้

6.1 สถานที่เลี้ยงสัตว์ สถานที่เลี้ยงสัตว์ได้ลดน้อยลง โดยเฉพาะทุ่งหญ้าเลี้ยง
สัตว์สาธารณะซึ่งเกษตรกรมีส่วนร่วมในอดีตได้เคยใช้เป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์ แต่ในปัจจุบันทุ่งหญ้า
ดังกล่าวได้มีราษฎรบุกรุกเข้าไปทำการเพาะปลูกหรือทำประโยชน์อย่างอื่นหมดแล้วจึงเป็น
อุปสรรคในการขยายการเลี้ยงสัตว์ให้กว้างขวางออกไป นอกจากนั้นในแหล่งอื่น ๆ จะมีการ
ใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกพืชอื่น ๆ มากขึ้น จนทำให้มีพื้นที่เหลือปลูกหญ้าให้สัตว์กินน้อย
ลง ทำให้บริเวณนั้น ๆ มีจำนวนสัตว์เพิ่มในอัตราส่วนลดลงหรือมีจำนวนลดลงกว่าเดิม การที่
เกษตรกรหันมาใช้เครื่องจักรแทนแรงงานสัตว์มากขึ้น ก็มีผลทำให้เกษตรกรเลิกการเลี้ยงสัตว์
เพื่อใช้งาน เพราะต้องเสียเวลาในการดูแลเลี้ยงดูก็อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้จำนวนสัตว์
เลี้ยงเพื่อใช้งานในแหล่งนั้น ๆ ลดลงด้วย

ปัญหาเรื่องสถานที่เลี้ยงสัตว์อาจแก้ไขด้วยการขอให้รัฐบาลพยายามสงวนทุ่งหญ้า
สาธารณะไว้เพื่อใช้เป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์ของส่วนรวม หรือนำเอาพื้นที่ดินที่หมดสภาพหรือ
เสื่อมสภาพแล้วมาจัดทำเป็นทุ่งหญ้าสาธารณะสำหรับเลี้ยงสัตว์แก่ประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะ
หรืออาจจะนำเอาพื้นที่ดังกล่าวมาจัดสร้างเป็นนิคมให้เกษตรกรใช้เลี้ยงสัตว์ โดยเลือกเอา
บริเวณที่ดินว่างเปล่าและไม่เหมาะแก่การปลูกพืชอื่น ๆ หันมาปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์แทน
โดยกำหนดจำนวนปศุสัตว์ที่จะเลี้ยง ในขณะเดียวกันก็ต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่ง
ปลูกหญ้าด้วย โดยอาจจัดแบ่งเป็นแปลง ๆ ให้สัตว์กินวนเวียนกันไป เพื่อให้หญ้าสามารถ
งอกงามขึ้นมาทดแทนแปลงที่ถูกกินหมดไปได้ทัน รวมทั้งแบ่งพื้นที่บางแปลงไว้ปลูกพืช

ที่เป็นอาหารสัตว์ เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วบางชนิด โครงการดังกล่าวนี้รัฐบาลคงจะต้องเป็นผู้ลงทุนให้เกษตรกรก่อน เมื่อเกษตรกรเก็บดอกผลได้แล้วจึงผ่อนใช้ทุนคืน

นอกจากนี้เพื่อแก้ปัญหาทุ่งหญ้าขาดแคลนในการใช้เลี้ยงสัตว์ และเพื่อให้เกษตรกรรู้ถึงคุณค่าของการปลูกหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน กรมปศุสัตว์ได้พยายามส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักการทำทุ่งหญ้าสวนครัวหลังบ้านขึ้น โดยใช้พื้นที่ใกล้เคียงคอกสัตว์ ซึ่งมีเนื้อที่ปลูกหญ้าได้ตั้งแต่ 20 ตารางวา จนถึง 2 ไร่ ทำการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารเสริมแก่สัตว์เลี้ยงของตนเอง ทำให้ช่วยในการเจริญเติบโตของสัตว์ดีขึ้น และยังเป็นการใช้ที่ดินว่างเปล่าในบ้านหรือรอบรั้วบ้านให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

6.2 โรคระบาดสัตว์ ขณะนี้ประเทศไทยยังมีโรคระบาดที่เกิดขึ้นกับสัตว์เลี้ยงอีกหลายชนิดที่เป็นเหตุให้สัตว์เลี้ยงล้มตายทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจของประเทศรวมทั้งเป็นอุปสรรคในการส่งออก เพราะประเทศต่าง ๆ จะตั้งข้อรังเกียจในการนำเข้าสัตว์ที่เป็นโรค โดยเฉพาะโรคปากและเท้าเปื่อยเนื่องจากเกรงว่าจะทำให้เกิดโรคระบาดขึ้นในประเทศของตนด้วย รัฐบาลจึงควรมีนโยบายที่แน่นอนเพื่อจะกำจัดโรคระบาดที่สำคัญ ๆ ให้หมดไปโดยเร็ว มิฉะนั้นโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ทั้งเพื่อใช้ประโยชน์ภายในประเทศและเพื่อส่งออกจะไม่ประสบผลสำเร็จตามที่วางโครงการไว้ได้

สำหรับการดำเนินงานของรัฐบาลในปัจจุบันแม้จะให้บริการความรู้ในเรื่องโรคต่าง ๆ การป้องกันและรักษาสัตว์แล้วก็ตาม แต่การบริการดังกล่าวยังไม่ทั่วถึง และการบริการของรัฐส่วนใหญ่เป็นการให้เปล่า ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไม่สนใจในการปรับปรุงสุขภาพสัตว์ของตนเองเท่าที่ควร ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรไม่มีความกระตือรือร้นก็คือเวชภัณฑ์สัตว์มีราคาแพงเมื่อเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เกษตรกรจะสนใจดูแลสุขภาพสัตว์เป็นครั้งคราว เช่น เมื่อเกิดโรคระบาดของสัตว์เลี้ยงในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งนับว่าเป็นการขาดการป้องกันก่อนโรคจะเกิดขึ้น อันอาจจะก่อให้เกิดโรคระบาดในเวลาต่อมาได้

การป้องกันโรคระบาดสัตว์ให้ได้ผลจึงต้องการบริการของรัฐบาลในด้านนี้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญก็คือเกษตรกรผู้เลี้ยงจะต้องยอมรับการป้องกันและรักษาโรคระบาดสัตว์ดังกล่าวด้วย แนวทางที่จะทำได้คือการตั้งธนาคารยาสัตว์ในระดับหมู่บ้าน ซึ่งโครงการนี้เคยทดลองปฏิบัติและทำให้ผลดีมาแล้วในจังหวัดเลย สุรินทร์ และอุบลราชธานี โดยรัฐบาลสหพันธรัฐเยอรมันให้ความร่วมมือช่วยเหลือรัฐบาลไทย การดำเนินงานตามโครงการนี้คือการจัดหาเวชภัณฑ์ที่มีราคาถูกกว่าท้องตลาดมาจำหน่ายในธนาคารยาสัตว์ของหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของตัวแทนหมู่บ้านและปศุสัตว์อำเภอ การใช้ยา

จะอยู่ในรูปของเงินทุนหมุนเวียน ดังนั้น จึงมีเวชภัณฑ์จำหน่ายให้เกษตรกรอยู่ตลอดเวลา ผลของโครงการนี้ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในแหล่งที่เคยมีปัญหาสุขภาพสัตว์มาก่อนนั้น สามารถดูแลสัตว์เลี้ยงให้มีสุขภาพดีขึ้น ลูกสัตว์มีอัตราการรอดชีวิตสูงขึ้น นอกจากนี้ ยังตัดปัญหาที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามาซื้อเวชภัณฑ์สัตว์ในตัวจังหวัดด้วย เมื่อโครงการดังกล่าวนี้ประสบผลสำเร็จ รัฐบาลจึงน่าจะหาทางขยายโครงการในลักษณะนี้ไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ ที่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพสัตว์ ซึ่งจะเป็นการปรับปรุงสุขภาพสัตว์ และลดการระบาดของโรคต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การขยายการเลี้ยงสัตว์ออกไป

6.3 การลักขโมย จัดเป็นอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ สัตว์เลี้ยงที่มักจะถูกลักขโมยอยู่เสมอคือ โค กระบือ ทำให้เกษตรกรหมดกำลังใจในการเลี้ยงเนื่องจากต้องลงทุนเลี้ยงสัตว์อยู่ชั่วระยะหนึ่ง แต่ในที่สุดกลับไม่ได้ผลตอบแทนใด ๆ คืนมาเลย และการลักขโมยยังอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของผู้เลี้ยงสัตว์ด้วย เกษตรกรบางรายจึงหันไปใช้รถแทรกเตอร์ขนาดเล็กแทน หรือจ้างรถแทรกเตอร์ของผู้อื่นแทนการใช้แรงงานโค กระบือ ซึ่งมีผลทำให้ประเทศต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศจำนวนมากในการซื้อรถแทรกเตอร์จากต่างประเทศเข้ามาใช้ และยังมีผลทำให้การผลิตปุ๋ยสัตว์ของประเทศลดลงด้วย ซึ่งในเรื่องนี้รัฐน่าจะหามาตรการที่จะทำให้ผู้เลี้ยงเกิดความมั่นใจว่าสัตว์เลี้ยงจะไม่ถูกลักขโมย และยังได้รับผลตอบแทนจากการเลี้ยงสัตว์ที่เพียงพอต่อการเลี้ยงครอบครัวอีกด้วย

6.4 การลงทุน การเลี้ยงสัตว์จำเป็นต้องมีการลงทุนเช่นเดียวกับการประกอบอาชีพอื่น ๆ ถ้าจำนวนสัตว์ที่เลี้ยงมีมากการลงทุนก็จะสูงตามขึ้นไปด้วย และถ้าจะเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพหลักแล้วยังจำเป็นต้องมีจำนวนสัตว์มาก จึงจะทำให้มีรายได้เพียงพอที่จะใช้เลี้ยงครอบครัวได้ การลงทุนที่ค่อนข้างสูงจะต้องใช้ไปเพื่อซื้อที่ดิน พันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ ยาและวัคซีน ปลูกสร้างโรงเรือนเกษตรกรโดยทั่วไปจะมีฐานะยากจน จึงต้องพยายามหาทางกู้เงินจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งมาลงทุน แต่เมื่อทำการเลี้ยงก็มักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคระบาดสัตว์ อาหารสัตว์ ตลาด ทำให้ขาดทุนไม่สามารถคืนเงินกู้ได้ อาจถูกยึดสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้แทนค่าน้ำเงินหรือต้องล้มเลิกการเลี้ยงไป การดำเนินงานของรัฐบาลเพื่อจัดหาสินเชื่อให้เกษตรกรผู้เลี้ยง รวมทั้งจัดตั้งธนาคาร โค กระบือ เพื่อให้เกษตรกรได้ยืมสัตว์ไปใช้ในการผสมพันธุ์สัตว์หรือเข้าซื้อในราคาถูก แล้วส่งลูกคืนหรือแบ่งลูกกับธนาคาร จะเป็นแนวทางในการช่วยเกษตรกรลดค่าใช้จ่ายด้านการลงทุนเลี้ยงสัตว์ลงได้ทางหนึ่ง จึงน่าจะขยายโครงการนี้ออกไปให้กว้างขวาง โดยเฉพาะในบรรดาเกษตรกรที่ยากจน

6.5 การขนส่ง สำหรับการขนส่งภายในประเทศนั้น การที่รัฐบาลตัดถนนเพิ่มมากขึ้นและบางสายก็เข้าไปถึงแหล่งเลี้ยงสัตว์ มีผลทำให้อาชีพการเลี้ยงสัตว์เจริญขึ้นด้วย เพราะผู้เลี้ยงสัตว์มีโอกาสติดต่อรับเอาวิทยาการใหม่ ๆ เข้าไปช่วยในการเลี้ยงสัตว์ สามารถลำเลียงสัตว์ออกจำหน่ายตลาดได้โดยสะดวก อำนาจการต่อรองของเกษตรกรในฐานะผู้ขายก็จะมีมากขึ้น สำหรับการขนส่งออกต่างประเทศ ยังต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับการหาเรือบรรทุกสัตว์ เช่น โคและกระบือยากและเสียค่าขนส่งสูง เนื่องจากเป็นสินค้ามีชีวิต และต้องการปริมาณเนื้อที่บรรทุกมาก จึงเป็นที่รังเกียจที่จะบรรทุกพร้อมกับสินค้าอื่น ซึ่งรัฐจะต้องพยายามหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้

6.6 การตลาด ลักษณะตลาดของสัตว์ยังแคบเนื่องจากขาดการปรับปรุงพันธุ์และป้องกันโรค เช่น การซื้อขายโคและกระบือยังไม่เป็นไปตามคุณภาพของสัตว์ กล่าวคือราคาซื้อขายระหว่างเนื้อโคที่ปลดตระวางจากการใช้งานและเนื้อโคที่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภคโดยเฉพาะนั้น พ่อค้าคนกลางจะใช้วิธีซื้อคละไม่ซื้อตามเกรด และยังให้ราคาต่ำซึ่งนับว่าไม่ยุติธรรมและเป็นการเอาเปรียบผู้เลี้ยงมากเกินไป สำหรับการแก้ปัญหาในเรื่องนี้ทางรัฐบาลควรกำหนดนโยบายประกันราคาสัตว์และเนื้อสัตว์ให้อยู่ในระดับราคาที่เหมาะสมคล้ายกับนโยบายประกันราคาข้าวที่ได้กระทำอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เลี้ยงสัตว์มีความมั่นใจว่าจะได้รับผลตอบแทนที่ได้กำไรพอสมควร เมื่อผู้เลี้ยงเห็นถึงรายได้ตอบแทนต่าง ๆ ก็จะทำให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับโครงการต่าง ๆ ที่รัฐบาลจัดขึ้นเพื่อพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ เช่น โครงการผสมพันธุ์เทียมโครงการขยายพันธุ์สัตว์หรือโครงการกำจัดโรคระบาดสัตว์ เป็นต้น

สำหรับตลาดต่างประเทศที่สำคัญคือฮ่องกง การส่งออกโคและกระบือก็ประสบการแข่งขันจากประเทศผู้ส่งออกอื่น ๆ เช่น จีนคอมมิวนิสต์และอินโดนีเซีย ซึ่งสามารถส่งสัตว์ไปขายได้ในปริมาณมากกว่าและยังมีราคาจำหน่ายที่ถูกกว่าอีกด้วย จึงจำเป็นที่ไทยจะต้องรักษาคุณภาพที่ดีไว้ แม้ปริมาณส่งออกจะมีแนวโน้มลดลงบ้างอันเนื่องมาจากความต้องการภายในประเทศที่สูงขึ้นก็ตาม

อย่างไรก็ตาม เมื่อประเมินสภาพในการผลิตแล้วก็ค่อนข้างจะมั่นใจได้ว่าประเทศไทยมีโอกาสที่จะขยายการเลี้ยงสัตว์ได้มาก เนื่องจากมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น ทางด้านพันธุ์สัตว์ และอาหาร ส่วนปัญหาใหญ่ ๆ ทางด้านอื่น ๆ นั้นหน่วยราชการใดหน่วยราชการหนึ่งย่อมไม่สามารถแก้ไขได้ตามลำพัง ต้องได้รับความร่วมมือจากเอกชนด้วย ซึ่งอุปสรรคเหล่านี้ถ้าหลายฝ่ายได้ร่วมกันช่วยเหลือแก้ไขแล้วก็จะส่งผลให้สามารถพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ให้มีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอได้ ซึ่งจะทำให้การเลี้ยงสัตว์ของประเทศสามารถพัฒนาก้าวข้ามจากระยะการเลี้ยงแบบในครัวเรือนเพื่อใช้บริโภคภายในประเทศไปสู่การเลี้ยงสัตว์แบบอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกได้โดยสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้

7. สรุป

การเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยแม้ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงในครัวเรือน โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อใช้แรงงานและบริโภคเพียงเพื่อยังชีพก็ตาม แต่ก็ยังมีผลพลอยได้อื่น ๆ ตามมาด้วย เช่น สัตว์และผลิตภัณฑ์สัตว์บางส่วนสามารถส่งออกนํารายได้เข้าประเทศ และบางส่วนยังนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้ด้วย สัตว์ที่เลี้ยงกันมากมี โค กระบือ สุกร เป็ด ไก่ แพะ แกะ ซึ่งการเลี้ยงในปัจจุบันทั้งทางหน่วยราชการและเอกชนก็ได้พยายามพัฒนาพันธุ์สัตว์ใหม่ ๆ เพื่อให้เหมาะกับสภาพอากาศของประเทศทำให้เลี้ยงได้ง่ายและยังให้ผลผลิตสูงด้วย

อย่างไรก็ตาม ในการเลี้ยงแม้จะได้สัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์บางชนิดส่งออก เช่น เนื้อไก่สดแช่แข็ง ซึ่งส่งออกนำเงินตราเข้าประเทศประมาณปีละ 4-5 พันล้านบาทก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีการนำเนื้อสัตว์ชั้นดีเข้าประเทศด้วย เช่น เนื้อโคแช่แข็งทั้งประเภทติดกระดูกและไม่ติดกระดูก หรือเนื้อแกะ เป็นต้น สำหรับการเลี้ยงสัตว์ในประเทศยังประสบปัญหาอยู่หลายประการเช่น สถานที่เลี้ยงสัตว์หรือทุ่งหญ้าลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ โรคระบาดสัตว์หลายชนิดที่ยังควบคุมได้ไม่หมด การลักขโมยสัตว์เลี้ยง การขาดแคลนเงินลงทุน การขนส่งสัตว์ออกจำหน่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศไม่สะดวกเท่าที่ควร ราคาจำหน่ายสัตว์ในตลาดที่เกษตรกรได้รับยังไม่ยุติธรรม แต่คาดกันว่าถ้าหน่วยราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเหล่านี้แล้ว ก็จะส่งผลให้การเลี้ยงสัตว์ได้ทั้งคุณภาพและปริมาณจนสามารถเปลี่ยนรูปแบบจากการเลี้ยงแบบในครัวเรือนเป็นการเลี้ยงเพื่อการส่งออกได้อย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันไม่ยาวนาน

คำถาม

1. โคน้ำแข็งที่ใดที่นิยมเลี้ยงกันมากที่สุด?
(1) ฟินแลนด์ (2) อเมริกานบราห์มิน
(3) เดอร์ทมาสเตอร์ (4) ขาวดำ
2. การเลี้ยงโคนมในประเทศไทยยังได้ผลผลิตค่าน้ำนมดิบไม่สูงเท่าในต่างประเทศ เนื่องจากสาเหตุสำคัญในข้อใด?
(1) อาหารสัตว์ (2) โรคระบาด
(3) สภาพอากาศ (4) การดูแลเอาใจใส่
3. ภาคน้ำที่มีการเลี้ยงสุกรมากที่สุดคือภาคใด?
(1) ภาคเหนือ (2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
(3) ภาคกลาง (4) ภาคใต้
4. ตลาดต่างประเทศของเนื้อไก่สดแช่แข็งที่สำคัญคือประเทศใด?
(1) เนเธอร์แลนด์ เยอรมนี ตะวันตก
(2) ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์
(3) จีน คอมมิวนิสต์ อินเดีย เอเชีย
(4) ญี่ปุ่น ฮองกง
5. อุปสรรคในการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยต่อไปนี้ข้อใดไม่ถูกต้อง
(1) ขาดแคลนเงินทุน (2) ขาดความรู้ความชำนาญ
(3) ขาดสภาพธรรมชาติที่เหมาะสม (4) ระบบการขนส่งยังไม่สะดวก

1. (2) 2. (3) 3. (3) 4. (4) 5. (3)